

S technickou normalizací k udržitelnosti - studie

Kulatý stůl, 10. 10. 2023

Ing. Andrea Peková

(spoluautorka realizace studie)

SDRUŽENÍ ČESKÝCH
SPOTŘEBITELŮ, Z. Ú.
CZECH CONSUMER
ASSOCIATION
www.konzument.cz

A. Peková, 2023

KABINET
PRO STANDARDIZACI

... top-normy.cz

S technickou normalizací k udržitelnosti - studie

Obsah studie

- Studie „S technickými normami k udržitelnosti“ se zabývá těmito oblastmi: oběhové hospodářství, ekodesign a energetické štítky, životnost výrobků, environmentální sdělení.
- <https://www.top-normy.cz/temata-normalizace/10-chovani-trhu-i/15-udrzitelna-spolecnost/udrzitelnost-2023.php>

Cíl studie

- Poskytnout souhrnné informace o připravované i stávající evropské legislativě pro uvedené oblasti a identifikovat příslušné technické normy (vydané ČSN a připravované evropské a mezinárodní normy).

Cíl prezentace

- Seznámit posluchače s obsahem jednotlivých kapitol studie s důrazem na připravované a existující technické normy pro dané oblasti.

2. Termíny

2.1 Co je udržitelnost

2.2 Co je oběhové hospodářství / cirkulární ekonomika

2.3 Co je ekodesign

2.4 Co jsou energetické štítky

2.5 Co je životnost výrobků

2.6 Co je environmentální sdělení

3. Oběhové hospodářství

3.3 Mezinárodní normy pro oběhové hospodářství

Návrhy 3 mezinárodních norem – spolu úzce souvisí

- **ISO/DIS 59004 Oběhové hospodářství – Terminologie, zásady a návod pro implementaci** stanovuje, **co** je oběhové hospodářství a sdílí vizi, zásady a obecný návod včetně toho, **jak** může být implementováno a jak může přispívat k udržitelnému rozvoji.
- **ISO/DIS 59010 Oběhové hospodářství – Návod pro přechod obchodního modelu a hodnotové sítě** poskytuje **obchodně zaměřený návod, jak dosáhnout oběhového hospodářství** stanovením cílů, identifikováním příslušných aspektů oběhovosti a přijetím odpovídajících opatření/činností.
- **ISO/DIS 59020 Oběhové hospodářství – Měření a posuzování oběhovosti** poskytuje strukturovaný přístup **k měření a posuzování výkonnosti oběhovosti** a k dopadům na udržitelnost založených na standardních indikátorech a doplňujících metodách.

Normy mají být publikované v roce 2024. Jsou použitelné pro organizace všech velikostí.

Informace (nyní) o návrzích a posléze o vydaných normách jsou k dispozici na webu ISO zde:

<https://www.iso.org/committee/7203984.html>

3.4 Související pokyny ISO

Normalizační organizace – ISO, IEC, CEN, CENELEC – vydávají dokumenty Guide (Pokyn) určené pro technické komise / tvůrce norem.

- **Guide ISO 82:2019** Guidelines for addressing sustainability in standards

Dokument poskytuje návod pro tvůrce norem, jak vzít v úvahu udržitelnost při navrhování, revizi a aktualizaci norem ISO a dalších dokumentů. Nastiňuje metodologii, kterou mohou tvůrci norem ISO použít k rozvoji vlastního přístupu k řešení udržitelnosti na základě specifického předmětu.

- **IEC Guide 119 Edition 1:2017 ISO/DIS 59010** Preparation of energy efficiency publications and use of basic energy efficiency publications and group energy efficiency publications

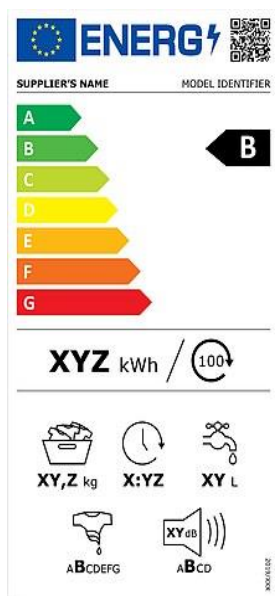
Dokument definuje postupy pro přípravu publikací o energetické účinnosti. V kontextu tohoto pokynu „energetická účinnost“ odkazuje na energetickou účinnost produktů, systémů a organizací. Tato příručka je relevantní pro každou normalizační technickou komisi, která má v úmyslu vytvořit dokument zabývající se energetickou účinností.

S technickou normalizací k udržitelnosti - studie

4. Energetické štítky a ekodesign

4.1 Legislativní východiska

- Podrobně se věnuje
 - návrhu nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků (ESPR), které vytváří rámec pro stanovení požadavků na ekodesign konkrétních skupin výrobků s cílem výrazně zlepšit jejich oběhovost, energetickou náročnost a další aspekty environmentální udržitelnosti
 - systému označování výrobků energetickou spotřebou – energetickými štítky

4.2 ČSN pro ekodesign

- **ČSN EN ISO 14006 Systémy environmentálního managementu – Směrnice pro začleňování ekodesignu**

Tato norma je především určena pro organizace, které zavedly systém environmentálního managementu v souladu s ISO 14001, ale může také pomoci při integraci ekodesignu s využitím jiných systémů managementu. Je použitelná pro jakoukoli organizaci bez ohledu na její typ, velikost nebo poskytovaný produkt. Může být také vhodná pro organizace, které mají zaveden pouze systém managementu kvality, a rovněž pro organizace bez formalizovaného systému environmentálního managementu nebo managementu kvality, které však mají zájem o zmírňování nepříznivých environmentálních dopadů souvisejících s jejich produktem. Norma se týká environmentálních aspektů a činností souvisejících s produktem, které může organizace řídit a ovlivňovat.

- **ČSN EN IEC 62430 ed. 2:2020 Ekodesign elektrických a elektronických produktů**

Tato norma je zaměřena na návrh a vývoj. Popisuje principy, specifikuje požadavky a poskytuje návod pro organizace, které chtějí integrovat environmentální aspekty do procesů návrhu a vývoje, aby minimalizovaly environmentální dopady svých produktů v průběhu jejich celého životního cyklu.

S technickou normalizací k udržitelnosti - studie

- **ČSN EN 62075 ed. 2:2013 Audiovizuální zařízení, zařízení pro informační a komunikační technologie – Ekodesign**

Tato norma se vztahuje na všechny výrobky audiovizuální techniky a zařízení informačních a komunikačních technologií, označená jako finální výrobek. I výrobci součástek a částí těchto výrobků potřebují tuto normu brát v úvahu, aby výrobci užívající jejich součástky mohli splnit požadavky této normy.

Norma specifikuje požadavky a doporučení pro návrh výrobků šetrných k životnímu prostředí z hlediska

- aspektů zvažujících životní cyklus,
- účinného využití materiálů a energetické účinnosti,
- spotřebních materiálů a baterií,
- chemické emise a emise hluku,
- prodloužení doby životnosti výrobku a ukončení životnosti výrobku,
- nebezpečných látek a/nebo přípravků,
- obalu výrobku.

4.3 Koordinační skupina CEN-CENELEC pro ekodesign

- **CEN-CENELEC Ecodesign Coordination Group – Eco-CG**
- **je ústředním bodem pro normalizační požadavky týkající se ekodesignu v souvislosti se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie a nařízení (EU) 2017/1369, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky, a jejich budoucí verze.**

5. Životnost výrobků

5.1 Cíl EU: Právo na opravu výrobků

- podrobně se věnuje návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady **o společných pravidlech na podporu oprav zboží**

5.2 Mezinárodní horizontální norma

- **ČSN EN ISO 14009 Systémy environmentálního managementu – Směrnice pro začlenění materiálového oběhu do návrhu a vývoje**

Tento dokument poskytuje směrnice, které pomohou organizacím při stanovování, dokumentování, zavádění, udržování a neustálém zlepšování oběhu materiálu při navrhování a vývoji výrobků systematickým způsobem a s využitím rámce systému environmentálního managementu. Směrnice jsou určeny především organizacím, které zavádějí systém environmentálního managementu v souladu s ISO 14001, ale také mohou pomoci při začleňování strategií oběhu materiálu do návrhu a vývoje, při použití jiných systémů managementu. Směrnice jsou použitelné v jakékoliv organizaci, bez ohledu na její velikost nebo činnost.

- Norma se zaměřuje na tyto aspekty:
 - druh a množství materiálu ve výrobku;
 - prodloužení životnosti výrobku;
 - využití výrobku, jeho částí a materiálů.

5.3 Evropské normy pro materiálovou efektivnost výrobků spojených se spotřebou energie

Řada norem EN 45552 až EN 45559 (a technická zpráva CLC/TR 45550) týkající se

- prodloužení životnosti výrobků,
- možnosti opětovného použití komponentů nebo recyklace materiálů na konci životnosti výrobků,
- použití recyklovaných materiálů a/nebo opětovného použití komponentů ve výrobcích,
- zavedení praxe, aby se materiálové efektivnosti věnovala pozornost již ve fázi návrhu a vývoje.

Normy jsou určeny především pro technické komise, které se zabývají konkrétními výrobky nebo skupinou výrobků, náměty a užitečné poznatky z nich ale mohou čerpat i výrobci.

Normy jsou zavedeny do soustavy ČSN v ČSN EN 4555x. Například:

- **ČSN EN 45552** Obecná metoda pro hodnocení životnosti výrobků spojených se spotřebou energie
- **ČSN EN 45554** Obecné metody pro hodnocení opravitelnosti, opětovné použitelnosti a modernizovatelnosti (*rebase*) výrobků spojených se spotřebou energie
- **ČSN EN 45559** Metody pro poskytování informací týkajících se aspektů materiálové efektivnosti výrobků spojených se spotřebou energie

5.4 Značka kvality Životnost plus

- Přiznání značky kvality ŽIVOTNOST PLUS je naplňováním cíle Sdružení českých spotřebitelů zviditelnit výrobce, který životnosti produktu věnuje pozornost a deklaruje ji vhodnou a srozumitelnou formou.
- Značka byla přijata do Národního programu Česká kvalita.

6. Environmentální sdělení

6.1 Legislativní rámec

- Podrobné informace o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o dokládání a sdělování výslovných environmentálních tvrzení (směrnice o environmentálních tvrzeních) – návrh EK na společná kritéria proti greenwashingu a zavádějícím environmentálním tvrzením.

6.2 Role a pomoc mezinárodních technických norem

- Jednotlivými typy environmentálních sdělení se zabývají mezinárodní normy ISO řady 14020 například:
- ISO 14020 stanovuje zásady a obecné požadavky, ISO 14021 se zabývá vlastním environmentálním tvrzením, ISO 14024 se zabývá ekoznačkami, ISO 14025 se zabývá environmentálním prohlášením o produktu a ISO 14026 se zabývá informováním o stopách (uhlíková a vodní stopa).

Příklad ČSN:

- **ČSN EN ISO 14021:2016 Environmentální značky a prohlášení – Vlastní environmentální tvrzení (environmentální značení typu II)**

Tato norma specifikuje požadavky na vlastní environmentální tvrzení, včetně vyjádření, značek a grafických značek, týkající se produktů. **Popisuje vybrané termíny běžně používané v environmentálních tvrzeních a vymezuje jejich použití.** Také popisuje obecnou metodiku hodnocení a ověřování určenou pro vlastní environmentální tvrzení a specifické metody hodnocení a ověřování určené pro vybraná tvrzení. **Mezi vybranými tvrzeními jsou např.:** *navrženo na rozebrání, produkt s prodlouženou životností, recyklovatelný, recyklovaný obsah, snížená spotřeba energie, snížené používání zdrojů, opakovaně použitelný a opakovaně plnitelný, obnovitelný materiál.*

Tato mezinárodní norma nevyklučuje, nezrušuje ani nijak nemění právními předpisy požadované environmentální informace, tvrzení nebo značení ani žádné jiné příslušné zákonné požadavky.

7. Udržitelnost ve službách

- **ČSN ISO 21401** Služby cestovního ruchu a související služby – Systém managementu udržitelnosti pro ubytovací zařízení – Požadavky

Tato norma specifikuje environmentální, sociální a ekonomické požadavky na zavedení systému managementu udržitelnosti v ubytovacích zařízeních v odvětví cestovního ruchu. Je použitelná pro jakékoliv ubytovací zařízení bez ohledu na jeho typ, velikost nebo umístění. **Norma obsahuje čtyři přílohy.** Přílohy A, B a C jsou normativní a každá z nich se věnuje jedné ze tří dimenzí udržitelnosti (environmentální, sociální a ekonomické). Příloha D je informativní a poskytuje příklady udržitelné praxe.

- **ISO/DIS 20121** Systém managementu udržitelnosti eventů – Požadavky s návodem k použití

Tato norma stanovuje požadavky na systém managementu udržitelnosti eventů pro jakýkoliv typ eventu nebo související aktivity a poskytuje návod, jak tyto požadavky splnit. Norma nahradí vydání z roku 2012.

8. Další aktivity evropských normalizačních organizací v oblasti oběhového hospodářství

- Z hlediska spotřebitelů jsou významnými **textilní výrobky, nábytek a podlahové krytiny**. V současné době se pracuje na normách, které mají podpořit oběhovost těchto výrobků, jejich recyklaci a použití recyklovaných materiálů při jejich výrobě:
 - pro **textil** byly schválené tři předběžné pracovní položky se společným názvem *Textiles – Circular economy for textil products* (CEN/TC 248 Textilie a textilní výrobky, WG 39);
 - pro **nábytek** probíhají práce na normě EN 17902 *Furniture – Circularity – Evaluation method for dis/re-assembly capability* (CEN/TC 207 Nábytek, WG 10);
 - pro **pružné, textilní a laminátové podlahové krytiny** probíhají práce na normě EN 17903 týkající se recyklovatelnosti textilních podlahových krytin a použití recyklovaných materiálů v těchto výrobcích a byly schválené další dvě předběžné pracovní položky (CEN/TC 134 Pružné, textilní a laminátové podlahové krytiny).
- Evropské normalizaci týkající se oběhového hospodářství se věnovaly již **tři webináře** – s názvem **Highlights in Circular Economy Standardization** – organizované CEN-CENELEC. Prezentace a nahrávky těchto webinářů jsou volně dostupné na webových stránkách CEN-CENELEC. <https://www.cencenelec.eu/news-and-events/news/>

9. Závěr – Cirkulární Česko 2040

Cirkulární Česko 2040 – strategie pro zavádění oběhového hospodářství.

Akční plán pro období 2022-2027

- Dostupné na webu MŽP zde: https://www.mzp.cz/cz/news_20230621_Cirkularnimu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akcni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027
- Plán počítá se zapojením všech zainteresovaných aktérů, tj. nejen výrobců, ale např. také poskytovatelů služeb a spotřebitelů/občanů.

Tato studie (s podporou České agentury pro standardizaci) a následně vydaná publikace (s podporou Rady kvality ČR) takto k naplňování programu Cirkulární Česko přispívá.

Děkuji za pozornost

Kontakty

KABINET PRO STANDARDIZACI, o. p. s.

CABINET FOR STANDARDIZATION,

info@top-normy.cz, www.top-normy.cz

Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10 – Strašnice